

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ТА ПРИВАТНЕ ПРАВО

Беляєв С.А.

студент,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

СПІВВІДНОШЕННЯ ВИЗНАННЯ ТА ІМУНІТЕТУ ДЕРЖАВ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Інститут визнання в міжнародному праві має важливе значення для міжнародного співтовариства. Особливо актуальними є питання, пов'язані з правовими наслідками визнання, які мають свій прояв як на міжнародно-правовому, так і на національному рівні.

Дослідження наслідків визнання доводить, що проблеми даного інституту не є суто теоретичними, а розробка універсальної кодифікації з питань визнання необхідна для сталого розвитку міжнародних відносин та поглиблення співпраці між суб'єктами міжнародного права.

Дане питання досліджували, зокрема: М. М. Богуславський, Я. Броунлі, М. Вольф, Г. Кельзен, Г. Лаутерпахт, І. І. Лукашук, В. В. Мицик, Л. Оппенгейм, С. Талмон, Д. І. Фельдман, М. Шоу, Л. Яффе та інші юристи-міжнародники.

Питання взаємозв'язку між актом визнання та імунітетом держав яскраво демонструє як потребу послаблення впливу політичних чинників на інститут визнання, так і необхідність поєднання конститутивного й декларативного підходів, що неодмінно має бути враховано, в тому числі, і при розробці універсальної кодифікації з питань визнання.

Метою статті є встановлення характерних рис співвідношення визнання держав та їхнього суверенітету, дослідження доктринальних підходів до даного питання та існуючої практики, яка пройшла ряд поетапних змін.

Перед тим як перейти до розгляду проблеми, слід звернути увагу, одною з невід'ємних властивостей держави як суб'єкта Міжнародного приватного права є державний імунітет. Імунітет держави ґрунтується на тому, що вона володіє суверенітетом, і на тому, що всі держави рівні: *par in parem non habet imperium* [1, с. 63].

Термін «імунітет» у перекладі з латинської мови означає звільнення від чогось. Імунітет держави у широкому застосуванні – це принцип, згідно із яким до держави або її органів і представників не може бути заявлений позов в іноземному суді без її згоди [2, с. 154].

Загальноприйнятим у доктрині є розрізнення в даному понятті двох аспектів: імунітету власності держави та юрисдикційного імунітету, який в свою чергу поділяється на судовий, імунітет від попереднього забезпечення позову та імунітет від примусового виконання судового рішення [3].

Переважаючи на сьогодні в доктрині міжнародного права думка щодо наслідків визнання полягає у тому, що відповідні утворення набувають ряд прав та привілеїв лише після акту їхнього визнання іншими суб'єктами міжнародного права.

Таким чином, при загальній характеристиці правових наслідків визнання загальноприйнятим є посилення на взаємозв'язок між визнанням та імунітетом держави, в будь-якому разі у тих випадках, коли йдеться не про абстрактне право держави на імунітет, а про реальну можливість користуватись таким імунітетом у національно-правовій площині іншої держави.. Класичним прикладом прямої залежності імунітету держави від її визнання є політика західних держав, яка тривалий час проводилась щодо СРСР [4, с. 212].

Однак навряд чи можна знайти виправдання, які ґрунтувались би на засадах міжнародного права, для випадків надання імунітету утворенням, що не відповідали критеріям державності, проте отримали визнання (прикладом може бути рішення палати лордів Великобританії 1924 р. у справі *Duff Development Co v. Gov. of Kelantan*) [5, с. 134].

Поширеним аргументом на користь незалежності існування імунітету від акту визнання є рішення у справі *Wulfsohn v. Russian Federated Soviet Republic* (1923 р.), в якому апеляційний суд Нью-Йорка встановив, що невизнання Сполученими Штатами певних урядів або держав не позбавляє їх права на судовий імунітет [6]. У своєму рішенні суд також визначив, що при вирішенні питання щодо імунітету важливішу роль буде відігравати не факт визнання, а здатність уряду контролювати державну територію, його авторитет серед населення тощо [7, с. 49].

Прикладами такого підходу може слугувати і ряд інших судових справ, наприклад: *Banque de France v. Equitable Trust Co.* (1929 р.) щодо імунітету власності та *Underhill v. Hernandez* (1897 р.) щодо судового імунітету (слід зазначити, що обґрунтування останньої справи щодо співвідношення визнання та імунітету було скоріше «обітер», оскільки на практиці відповідний імунітет був гарантований на основі наступного акту визнання, якому було надано зворотної сили) [8, с. 140].

Питання співвідношення визнання держав та їхнього імунітету по-різному вирішується і в доктрині міжнародного права. Незалежність цих двох явищ підкреслював Д. Фельдман, визнаючи при цьому, що дипломатичне визнання сприяє практичному втіленню державного імунітету [9, с. 224].

Подібні погляди висловлював і М. Богуславський, який вважав, що визнання полегшує реалізацію права держави на імунітет, при цьому воно не створює даного права, імунітет держави не є юридичним наслідком визнання [10 с. 69]. Слід зауважити, що хоча західні науковці менш категорично підходили до даного питання, неправильно було б вважати, що незалежність імунітету від акту визнання історично обстоювала лише радянська доктрина міжнародного права.

Так, Л. Яффе висловлював сподівання, що національні суди будуть обмежувати практику посилань на те, що невизнані утворення юридично не існують, а, отже, і не мають імунітету [11 с. 219].

Ч. Чен вважав, що хоча держави користуються імунітетом не на підставі акту визнання, а на підставі факту власної незалежності, повністю відкидати зв'язок між цими явищами неможливо, а єдиним розумним вирішенням даної проблеми могло б бути нове ставлення до самого визнання [12 с. 141].

На наш погляд, саме такий підхід є найбільш прийнятним, адже лише деполітизація питань надання чи ненадання визнання та підпорядкування даного процесу ряду сталих критеріїв може покласти край виникненню протиріч. Слід окремо зауважити, що ні Європейська конвенція про імунітет держав, ні Конвенція ООН про юрисдикційні імунітети держав та їхньої власності, ні рішення Міжнародного суду ООН 2012 р. про юрисдикційні імунітети держав, на жаль, не вирішують проблеми співвідношення акту визнання та імунітету.

Тож єдиним реальним шляхом вирішення даної проблеми є розробка і прийняття універсальної кодифікації з питань визнання. Таким чином, питання правових наслідків визнання, в тому числі і його взаємозв'язку з імунітетом держав, на сьогодні є актуальним.

Зважаючи на те, що розглянуте вище питання не врегульоване ні на рівні національного, ні на рівні міжнародного права, єдиним шляхом його вирішення є створення універсальної кодифікації з питань визнання. Така кодифікація має встановити як межі надання імунітету невизнаним державам, так і неможливість надання державного імунітету утворенням, які хоч і визнані рядом країн, критеріям державності не відповідають. Загалом, сама причина виникнення проблеми співвідношення визнання та імунітету держав полягає у тому, що процес надання або ненадання визнання на сьогодні чітко не врегульований міжнародним правом. А це ще раз підтверджує необхідність в універсальній кодифікації.

Список використаних джерел:

1. Попова А.В. Международное частное право: Спб.: Питер, 2010. – 192 с. – (серия «Завтра Экзамен»)
2. Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. Міжнародне приватне право: Підручник. – 4-ге вид., перероб і допов. / Фединяк Г.С., Фединяк Л.С. – К.: Атіка, 2009. – 500 с.
3. Богуславский М. М. Международное частное право [Электронный ресурс] / М. М. Богуславский. – М.: Юрист, 2005. – Режим доступа: <http://lawtoday.ru/razdel/biblo/mejdu-4as-prav/031.php>
4. Фельдман Д. И. Признание государств в современном международном праве [текст] / Д. И. Фельдман. – Казань: Издво Казанского университета, 1965. – 260 с. – С. 212.
5. Briggs Herbert Whittaker. The law of nations: cases, documents, and notes [text] / Herbert Whittaker Briggs. – Appleton-Century-Crofts, 1952. – 1108 p. – P. 134.
6. Hines Julius H. Why do Unrecognized Governments Enjoy Sovereign Immunity? A Reassessment of the Wulfsohn Case (Note) [Electronic resource] / Julius H. Hines // Virginia Journal of International Law. – Access mode: <http://heinonline.org/HOL/LandingPage?collection=journals&handle=hein.journals/vajint31&div=43&id=&page=>
7. Grant Thomas D. The Recognition of States: Law and Practice in Debate and Evolution [text] / Thomas D. Grant. – Greenwood Publishing Group, 1999. – 257 p. – P. 49.
8. Chen Ti-Chiang. The International Law of Recognition [text] / Ti-Chiang Chen. – New York: Frederick A. Praeger, INC, 1951. – 500 p. – P. 140-142.
9. Фельдман Д. И. Вказана праця. – С. 224.

10. Богуславский М. М. Иммунитет государств [текст] / М. М. Богуславский. – М.: ИМО, 1962. – 231 с. – С. 69.
11. Фельдман Д. И. Вказана праця. – С. 219.
12. Chen Ti-Chiang. Вказана праця. – Р. 140-142.

Репецька О.І.

*аспірант кафедри європейського права
факультету міжнародних відносин,
Львівський національний університет імені Івана Франка*

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВ

Уряди держав витрачають багато часу, сил, капіталу заради представлення міжнародно-правових аргументів на підтримку їхньої зовнішньополітичної діяльності, яка здійснюється в різних сферах міжнародних відносин, таких як: торгівля, охорона навколишнього середовища, права людини, застосування сили однією державою проти іншої. Вони демонструють як їхні позиції, політичні рішення, акти відповідають нормам міжнародного права, яке служить для них засобом обґрунтування законності державної поведінки.

Вплив політики держав в процесі реалізації міжнародного права передбачає, що держави прагнуть використовувати норми та інститути міжнародного права в якості засобу реалізації своїх інтересів. Таке сприйняття державами співвідношення міжнародного права та політики викликає гостру проблему в міжнародних відносинах, – використання міжнародного права як знаряддя зовнішньої політики держав в міжнародному середовищі.

Міжнародне право може сприйматись державою як механізм реалізації її політичних інтересів, та спосіб захисту її діяльності [3, с. 54]. Воно виступає політичним важелем в управлінні всіх членів міжнародної спільноти, стратегічним прийомом у розпорядженні всіх держав, який вони можуть використовувати як засіб переслідування політичних цілей.

В випадках, коли між правом та політикою існує певний розрив та неузгодженість, міжнародне право можуть використовувати для виправдання дій держав, намагаючись пояснити законність підстав здійснення певних актів. Висувається припущення, що міжнародне право виступає лише як інструмент політики, а не як засіб регулювання відносин в міжнародному середовищі [2, с. 256].

В концепції «політичного спрямування міжнародного права» вказується, що міжнародне право виступає основою відносин (оскільки більшість держав дотримується його норм), проте воно не створює жодних обмежень для поведінки, а навпаки служить зовнішньополітичним інтересам держав. А норми міжнародного права створюються та реалізуються відповідно до